

KIRKENS MANGE SPROG

FOLKEKIRKEN PÅ FYN 2023

ORGLET SÆTTER STEMNINGEN

*22-årig organist føler
medansvar for forkyndelsen*

KALKMALERIERNES BUDSKABER

*Hver tredje kirke har
malerier på væggene*

STILHED ER OGSA ET SPROG

*Kristen meditation
skaber ro til fordybelse*

- 4 ORDET ER IKKE ALENE OM AT FORKYNDE**
Forord ved biskop Mads Davidsen
- 6 DET ER IKKE LIGE MEGET, HVOR DØBEFONTE**
Kirkens indretning har betydning
- 10 NYE FARVER GIVER RO**
Det er blevet en helt anden fornemmelse at komme ind i Munkebo Kirke
- 14 KOMMUNIKATION UDEN ORD**
Musikken skaber nærvær både til babyer og demensramte
- 18 ORGLET SÆTTER STEMNINGEN**
22-årig organist føler medansvar for forkyndelsen i kirken
- 23 KLOKKESPIL MED KENDTE SALMER**
Klokkespillet i Odense Domkirke kan høres over hele midtbyen
- 26 GUDSTJENESTE MIDT I SKABERVÆRKET**
"Lysningen" er en udendørs gudstjenesteplads
- 31 FLAGET FORTÆLLER OM HÅB**
Et frivilligt flaglaug sørger for, at flaget vajer fra kirkerne efter at kirkepersonalet er gået hjem
- 34 KUNST DER FORKYNDER**
I Stoense Kirke på Langeland er der sat 13 små kunstkroge ind i væggene
- 37 KALKMALERIERNES BUDSKABER**
Kirkekunsten har været med til at forkynde i kirkerne i mere end 1000 år
- 40 GAMLE KALKMALERIER FØRER TIL NY TRADITION**
I Klinte Kirke har afdækning af kalkmalerier fået betydning for kirkelivet i dag
- 45 STILHED ER OGSÅ ET SPROG**
I Vor Frue Kirke i Svendborg er der kristen meditation hver onsdag
- 49 FAKTA OM FYENS STIFT**
Tal og fakta som beskriver stiftet
- 50 AF- OG TILGANG AF PRÆSTER**
Hvem fratrådte, og hvem kom til Fyens Stift

ORDET ER IKKE ALENE OM AT FORKYNDE

”I begyndelsen var ordet”, skriver evangelisten Johannes i Johannesevangeliet. Og netop Ordet, Guds Ord, har i vores lutherske tradition fået en central plads i kirke og gudstjeneste. Vi synger salmer, vi beder bønner, vi læser tekster, og vi prædiker. Alt sammen er det ord, Guds Ord, som bærer gudstjenesten.

Martin Luther beskrev gudstjenesten som en måde at kommunikere med Gud på. Han siger et sted, at man kan holde gudstjeneste i en kostald, hvis blot sakramenterne bliver forvaltet og Ordet forkyndt. Enhver, der går til gudstjeneste i en luthersk-evangelisk kirke, ved, at det er Ordet, der er i centrum. Men vi ved også, at gudstjenesten kan blive både tør og kedelig, hvis der ikke er noget til at bære Ordet.

Spørgsmålet er, om dette ensidige fokus på Ordet, som det lyder i forbindelse med salmesang, bøn, forkyndelse og sakramenter, har flyttet opmærksomheden fra den mere æstetiske side af den lutherske gudstjeneste? Hvad med musikken, der sætter stemningen, rummet, der med sin arkitektur og historie sætter rammen, eller krop og bevægelse, når vi knæler, går ind til dåb og bryllup eller bærer ud ved begravelse og bisættelse?

I årets stiftsbog viser vi, at Ordet ikke er alene om at forkynde. Der er så meget andet og mere, som forkynder med eller hjælper forkyndelsen og ordet på vej ved gudstjenesten.

Vi sætter derfor fokus på de mange forskellige sprog og udtryk, som forkynder med ved kirkens gudstjeneste. Det være sig musik, rum og kunst. Vi skal møde mennesker, der bevidst arbejder med gudstjenestens æstetik og udtryk: en organist, der forkynder gennem musikken, en klokkenist, der bringer forkyndelsen ud på byens gader og en præst, der har indrettet en gudstjenesteplads i sin baghave

til både vielser og søndagsgudstjenester. Vi skal også møde musikterapeuten, der arbejder med sanselige gudstjenester for børn og demensramte, og en konservator, der arbejder med farvesætning. Det og meget mere kan man læse om i denne udgave af stiftsbogen.

Temaet er valgt for at vise, at Guds Ord møder mennesket gennem alle sanser, det være sig lyd, smag, synsindtryk, stemninger og kropslig bevægelse. Vi ved det godt, når vi tænker efter, og jeg håber, at denne udgave af stiftsbogen kan være med til at inspirere andre, der gerne vil arbejde mere bevidst med kirken og gudstjenestens æstetiske side. Kirkens mange sprog handler om den æstetik, der fornyer og gør gudstjeneste og forkyndelse tilgængelig for mennesker med sprog, toner og udtryk, en gudstjeneste og en kirke, der forkynder til alle sanser til alle tider.

God læselyst.

MADS DAVIDSEN

Biskop

*Menighedsrådsformand
Orla Drejer og sognepræst
Eva Fischer Boel i den
renoverede Munkebo
Kirke, hvor der er blevet
god plads omkring døbe-
fonten og foran altret.*

DET ER IKKE LIGEMEGET, HVOR DØBEFONTE STÅR

Kirkens indretning har betydning for forkyndelsen i kirken

AF **EVA FISCHER BOEL**,
SOGNEPRÆST I MUNKEBO

Et kirkerum er ikke bare et rum som alle andre. Det mærker vi, når vi træder ind i det. I kirkens rum er der både bogstaveligt talt og i overført betydning højt til loftet. Her mødes himmel og jord, helligt og almindeligt menneskeliv. Her modtager vi nadveren, og her får vi døbt vores børn.

Det er ikke ligegyldigt, hvor døbefonten står i et kirkerum. I gamle dage var det almindeligt, at døbefonten stod lige ved indgangen til kirken for at signalere, at dåben var ”porten”, man skulle igennem for at bane vejen ind i det kirkelige fællesskab.

Før Munkebo Kirke blev renoveret, stod døbefonten næsten mast helt op i hjørnet ved alteret. Der var heller ikke meget plads til altersranken. Således var sakramenternes plads bogstaveligt talt noget indskrænket, ja man kunne næsten få den tanke, at de var ”sat i skammekrogen”, og det ville vi gerne lave om på. Desuden var det virkelig upraktisk, når der var flere dåb, for så stod

familierne nærmest og faldt over altersranken, fordi der var så lidt plads.

I vores ”nye” kirke er døbefonten blevet rykket, så den nu står meget centralt i rummet og har masser af luft omkring sig. Før kunne resten af menigheden kun høre dåbsordene - nu kan de ret faktisk også se, hvad der foregår. Det er der en vigtig teologisk pointe i. For sakramenterne består jo både af det synlige og det usynlige, af ordene og det ydre tegn – i dåbens tilfælde vandet, der hældes over dåbsbarnets hoved.

ET RUM I RUMMET

For at kunne flytte døbefonten og give den mere plads var det nødvendigt, at nogle bænkerækker blev taget ud, mens de øverste smukke herskabsbænke blev vendt 90 grader, hvorved man nu faktisk også kan se, hvor smukt udskåret, de egentligt er. På den måde er koret så at sige blevet et rum i rummet, hvor vi kan holde små gudstjenester og andagter, hvor nærheden og fællesskabet understreges af, at vi er rykket sammen. >>>

Døbefonten står nu centralt i rummet i Munkebo Kirke.

At koret er blevet udvidet, har flere fordele. Nu er der bedre plads både til bryllupper og begravelser. Ved bryllupper kan brudeparret nu sidde, så man kan se dem, og ved begravelser kan de pårørende nu gå rundt om kisten. Og selvom bryllupper og begravelser ikke har status af at være sakramenter, er de jo ikke desto mindre vigtige kirkelige handlinger, som betyder meget for de mennesker, der deltager. Desuden er rummet nu langt bedre egnet til koncerter og babysalmesang. Der er nemlig kommet varme i gulvet i koret, så de små poter ikke fryser.

MUSEUM OG BRUGSRUM

En kirke er på én og samme gang et museum og et brugsrum. Vi skal passe godt på vores kulturarv, og Nationalmuseet har da også fulgt processen nøje og givet de nødvendige tilladelser. Samtidig skal rummet være rammen om vores kirkelige liv på en meningsfuld måde både praktisk og teologisk.

Jeg synes, vi har fået Munkebo Kirke renoveret på en meget fin måde under hensyn til begge måder. ■

PROVSTERNE I FYENS STIFT

HVAD HJÆLPER FORKYNDELSEN PÅ VEJ – UD OVER ORD?

”

Tænk på hvor enorm betydning dåbens vand og nadverens brød og vin har for de to sakramenter og forkyndelsen af dem. Selv i vores moderne og distancerede tid.”

PETER LIND, MIDDELFART PROVSTI

Kirkerummet kan med sin storhed og sit orgelbrus minde om evigheden og give et menneske trøst.”

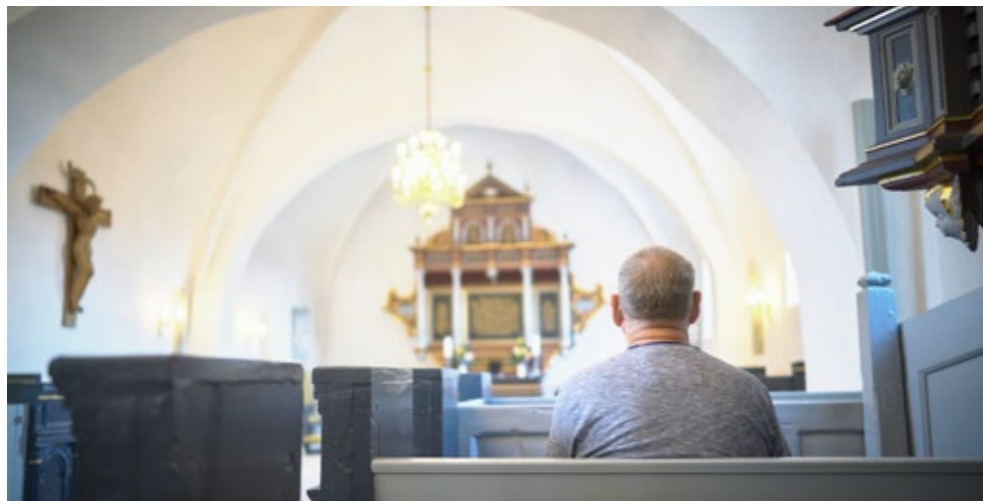
KELD BALMER HANSEN, BOGENSE PROVSTI

En 700 år gammel granit-døbefont i et kirkerum taler alene ved sin tilstedeværelse til os og minder os om, at her er slægt efter slægt gennem så mange år kommet og har fået deres børn døbt – og gør det fortsat.”

LARS OLE JONSSSEN, FAABORG PROVSTI

NYE FARVER GIVER RO

Det er blevet en helt anden fornemmelse at komme ind i kirken, siger menighedsrådsformand i Munkebo, Orla Drejer

Menighedsrådsformand Orla Drejer finder mere ro i kirken efter at den har fået nye farver.

AF MARIANNE HYRLOV,
FYENS STIFT

Betyder det noget, hvilken farve kirkebænkene, alteret og altertavlen har, når man går til gudstjeneste eller deltager i bryllup eller begravelse?

Menighedsrådsformand Orla Drejer er ikke i tvivl. Efter at Munkebo Kirke har fået andre farver, er det en ny oplevelse at komme i kirke.

”Det er en anden fornemmelse, og det er som om, der er kommet mere ro på,” siger Orla Drejer.

KIRKEN VED FJORDEN

At finde frem til de helt rigtige farver til inventar, hynder og våbenhus har været en lang proces, og menighedsrådet har fået god hjælp af Anne Marie Steensberg og Lea Esther Jensen, der begge er konservatorer i virksomheden Steensberg Konservering, som ligger nord for Kerteminde.

Anne Marie Steensberg og hendes medarbejdere går grundigt til værks, når de skal komme med forslag til farvesætning af en kirke.

Den karrygule farve på prædikestolen blev under renoveringen erstattet blå, grå og røde nuancer.

Munkebo Kirke blev genindviet i april 2023 efter mere end to års istandsættelse. Den samlede pris for renoveringen var omkring 8 mio. kroner.

”Vi starter med at betragte rummet. Vi ser for eksempel på, hvordan lysindfaldet er, hvilke farver gulvet har, hvordan man bevæger sig i rummet, og hvad der er placeret hvor,” forklarer konservator Lea Esther Jensen.

Konservatorerne holder møder med arkitekten og menighedsrådet, hvor de lytter til menighedsrådets ønsker. I Munkebo Kirke ønskede man en helt ny farvesætning. Kirken var sidst blevet malet i begyndelsen af 70'erne med et orangerødt alter, en karrygul og lysegrøn prædikestol og køkkenblå bænke.

”Farverne var ved den sidste farvesætning tydeligt valgt ud fra, at der skulle være store kontraster mellem inventaret, men vi mente, at der var brug for mere sammenhæng mellem de forskellige dele,” fortæller Lea Esther Jensen.

Desuden fik konservatorerne en bunden opgave fra menighedsrådet: Blå skulle være en fremtrædende farve i kirkerummet, fordi kirken ligger ved vandet mellem Odense Fjord og Kertinge Nor.

FARVERNE GÅR IND I UNDERBEVIDSTHEDEN

Når konservatorerne arbejder med farveforslag, tager de hensyn til, at kirkerummet er et særligt rum.

”Med farverne vil vi gerne vise, hvor opmærksomheden skal rettes hen, så vi hjælper blikket til at søge op mod alter og døbefont. Det, synes jeg, er lykkedes i Munkebo Kirke, hvor der er forgyldninger og linjer, som fører blikket. I en kirke er der jo et hierarki i inventaret, og det er ikke

meningen at bænke og orgel skal tage opmærksomheden fra alteret,” forklarer Anne Marie Steensberg.

Farverne i kirken er nu ændret til blå, røde og grå nuancer, og konservatorernes hensigt er, at de dybere og mørkere farver skal give ro og desuden signalere, at tingene kan bære.

”Alterbordet i en mørk farve fortæller underbevidstheden, at alteret rent faktisk står på noget, der står fast. De mørke bænke får os til at føle, at vi sidder på noget, der holder,” siger Anne Marie Steensberg

KIRKERUMMET FORPLIGTER

Konservatorerne fra Steensberg Konservering har udover farvesætningen i Munkebo Kirke stået for at rense og restaurere altertavlen, prædikestolen og herskabsstolene. Værkstedet arbejder med restaurering af kalkmalerier, kunst og kirkeinteriør over hele landet, men det forpligter lidt ekstra at arbejde i en kirke i deres eget lokalområde.

”Konservatorarbejde forpligter nu altid, for generelt er vores bevaringsarbejde jo rettet to-tre generationer frem. Vi føler et ansvar, for vi ved, at rummene bliver ramme for store følelser for de næste generationer i et sogn. Der kommer jo ikke nogen med den store rulle og maler det hele over hvert femte år, når moden skifter. Farvernes udtryk skal holde i 50, 80, måske 100 år, og vi er meget bevidste om, at det skal se ordentligt ud på vores vagt,” smiler Anne Marie Steensberg.

”Vi skriver os jo ind i kirkens historie,” slutter Lea Esther Jensen. ■

Konservator Anne Marie Steensberg.

Forgyldninger og linjer fører blikket op mod altret i den nyrenoverede kirke.

KOMMUNIKATION UDEN ORD

Musikken skaber nærvær både til babyer og demensramte

AF **MARIANNE HYRLOV,**
FYENS STIFT

”Nu ikke mere voksensnak!”

Med de ord markerer musikterapeut Rikke Petersen, at babysalmesangen i Dalum Kirke begynder. De næste tre kvarter er det musik, sang, rim og remser, der fylder kirken.

Otte babyer, syv mødre og en enkelt far har taget plads i kirkens kor, og Rikke Petersen spiller på sin fløjte for hvert enkelt barn. Der kommer ikke en lyd fra børnene. Der er øjenkontakt, nærvær og ro.

”Forældrene kommer ofte ind i kirken med deres mobiltelefoner og hovedet fuldt af lister over alt det, de skal nå. Men kirken er et rum, hvor der er plads til bare at være. Jeg vil ikke have noget voksensnak, imens vi har babysalmesang. For det er unødvendigt. Musikken får både forældre og børn i ro,” siger musikterapeuten.

BØRN OG DEMENSRAMTE

Rikke Petersen har babysalmesang i flere kirker på Fyn. Hun er også musikterapeut på Hospice Syd fyn og desuden er hun kirkesanger og spiller fløjte ved demensgudstjenester.

”Fælles for babyer og demensramte er, at de helt tydeligt kommunikerer, selvom de måske ikke kan sige ord. Det kræver blot, at man har tid til at være nærværende,” siger Rikke Petersen.

”Når forældrene bliver trygge i kirkerummet, kan de begynde at eje det lidt,” siger musikterapeut Rikke Petersen.

Der kommer ikke en lyd fra børnene, mens Rikke Petersen spiller på sin fløjte for hvert enkelt barn.

Kirkerummet er for Rikke Petersen det perfekte sted at arbejde. Det er smukt, akustikken er god, og så bringer rummet erindringer frem i de fleste mennesker, fordi de store begivenheder i vores liv ofte er forbundet til rummet. Her har vi sunget salmer juleaften, vi har måske fået døbt vores børn, er blevet gift og har sagt farvel til vores kære.

”Det sker ofte, at mødrene fælder en tåre til babysalmesang, for musikken trænger ind bag det filter, vi sætter op foran os. Der er plads til alle følelser her, hvad enten det er glæde, sorg eller bekymring. Jorden kan bære dem, hvad end de har med sig,” siger Rikke Petersen.

Det første vers forældrene synger sammen lyder sådan:

*”Velkommen her
Til tid med musik
Jorden kan bære dig
og himlen er høj”*

MAGIEN

Der bliver sunget salmer, og Rikke Petersen fortæller lidt om salmerne. Men på spørgsmålet om hun forkynder, bliver hun i tvivl.

”Jeg oplever nogle gange, at noget større åbner sig for mødrene, når de bliver mødt af musikken og nærværet. En oplevelse, som de ville have undvejet i verden uden for kirkens vægge, eller måske ville de straks gå i gang med at snakke for at bevare kontrollen. Men i kirkerummet bliver de fatholdt, og det kan sprede sig til hele gruppen som tydeligt nærvær og samhørighed.

”Fælles for babyer og demensramte er, at de helt tydeligt kommunikerer, selvom de måske ikke kan sige ord,” fortæller Rikke Petersen.

Det er magisk, når det sker. Nogen vil kalde det en religiøs eller spirituel følelse,” siger hun.

DØRTÆRSKLEN

Rikke Petersen fortæller, at mange af de forældre, der kommer til babysalmesang, ikke er vant til at komme i kirken.

”Næsten alle, der kommer til babysalmesang, kommer, fordi de har hørt om det fra andre forældre. De synes, at dørtærsklen ind til kirken er kæmpestor, og de bliver forundrede over, hvad kirkerummet gør ved dem. Når de så bliver trygge i rummet, kan de begynde at eje det lidt,” siger hun og slutter:

”Jeg elsker mit arbejde og folkekirken, hvor der er tid og rum til fordybelse og nærvær.” ■

PROVSTERNE I FYENS STIFT

HVAD HJÆLPER FORKYNDELSEN PÅ VEJ – UD OVER ORD?

”

Der er ikke noget instrument som orglet – det kalder alt stort frem i livet.”

LONE WELLNER JENSEN, KERTEMINDE-NYBORG PROVSTI

Orgelets klang er en stærk markør, der stemmer sindet til det fællesskab, man befinder sig i.”

ULRIKA REGINA LJUNG, ODENSE SANKT KNUDS PROVSTI

Musik og fællessang kan ofte forløse det, mange ord ikke kan.”

INGE DALSGAARD JENSEN, MIDTFYN PROVSTI

”Orgelmusik passer simpelthen til den akustik, der er i en kirke,” siger organist Thomas Obeth.

ORGLET SÆTTER STEMNINGEN

22-årig organist føler medansvar for forkyndelsen i kirken

AF MARIANNE HYRLOV,
FYENS STIFT

Orgelmusik er det første, vi hører, når en gudstjeneste begynder, og tilsvarende er det organisten, der via sit instrument får det sidste ord, før vi forlader kirken.

”Vi organister har et ansvar for at sætte stemningen med gudstjenestens musik,” siger konstitueret organist ved Vor Frue Kirke i Assens Thomas Obeth.

Og det ansvar forsøger han at leve op til.

”Jeg prøver at sætte mig ind i søndagens tekst og de salmer, der er valgt. Gudstjenesten er et samarbejde, og jeg taler meget med præsterne, for jo mere vi taler sammen, jo større sandsynlighed er der for, at det, vi gør, giver mening for deltagerne,” siger den unge organist.

Han vælger ofte at spille et opløftende postludium, for han vil gerne give menigheden et smil at gå hjem med.

”Jeg synes, det er min opgave at formidle, at der er lys for enden af tunnelen. Folk må gerne føle sig to centimeter højere, når de går ud af kirken, siger Thomas Obeth.

ORGLET NÅR UD I ALLE KROGE

Orglet er ifølge Thomas Obeth det helt rigtige instrument til en kirke, for i modsætning til andre instrumenter – for eksempel klaver eller elguitar – kan det nå ud i alle kroge af et kirkerum.

”Orgelmusik passer simpelthen til den akustik, der er i en kirke, og ethvert orgel er jo skabt til det kirkerum, det står i. Orgelbyggerne finjusterer orglet og sørger for, at det har de bedste klanglige forudsætninger for at lyde godt i netop den kirke, som det er skabt til,” siger han.

Han forklarer også, at en af finesserne ved et orgel er, at man kan fremhæve overtoner og sammensætte klange. Man forstår, at den 22-årige organist er en passioneret orgelnørd.

BEGRAVELSER ER ET SÆRLIGT ANSVAR

Men Thomas Obeth er ikke udelukkende en nørd. Han er også en ung mand, der prioriterer sit job så højt, at han går i byen med vennerne fredag i stedet for lørdag, så han kan være frisk til at sidde i kirken søndag morgen. Han føler et ansvar for at levere kvalitetsmusik, der rører kirkegængerne. >>>

”Jeg gør mig især umage ved begravelser og bisættelser, for det er rigtig kikset, hvis jeg spiller dårligt, når nogen skal herfra. Det skal gøres med respekt,” siger han.

Selvom han med orgelmusikken hjælper forkyndelsen på vej, er han endnu ikke selv blevet medlem af folkekirken.

”Jeg synes, at det er sådan en stor ting at blive døbt, og jeg tænker meget over, om jeg skal blive det. På en måde er jeg træt af, at mine forældre ikke fik mig døbt som barn, for så skulle jeg ikke forholde mig til det. Men på den anden side, så bliver jeg nu tvunget til at overveje det, og det er jeg ikke færdig med. Men skulle jeg pludselig få en dødelig sygdom, ville jeg nu nok skynde mig at blive døbt,” smiler han.

ET MUSIKTALENT

Thomas Obeths usædvanlige musiktalent fik lov til at udfolde sig tidligt, da han som dreng sang i koret Syngedrengene i Assens. Som 14-årig var han allerede en dygtig pianist, og gennem Assens Musikskole og Kirkemusikskolen i Løgumkloster blev han tilbudt orgelundervisning.

Orglet blev hurtigt hans foretrukne instrument, og sideløbende med gymnasiet var

han organist i Kærums og Sønderbys kirker. Nu studerer han klassisk kirkemusik med orgel som speciale på Musikkonservatoriet og er samtidig konstitueret organist ved Vor Frue Kirke i Assens. Desuden spiller han koncerter og skriver artikler til fagblade, blandt andet om en af sine foretrukne komponister, Anton Heiller.

KIRKEN HAR VORES RYG

Thomas Obeth håber på at fortsætte som kirke- og koncertorganist, når han er færdig med sin uddannelse på Syddansk Musikkonservatorium. Helst ved en kirke med et godt orgel og en menighed, der bruger kirken. Han sætter stor pris på friheden til selv at tilrettelægge sit arbejde.

”Vi organister er heldige, at folkekirken har vores ryg. Vi får en god løn, og vi har frihed til at bruge tid på at øve og spille koncerter. Vi skal måske være i kirken i to timer om søndagen, en time lørdag og en time tirsdag eller torsdag, men ellers har vi et utroligt frit arbejdsliv. Jeg øver for eksempel bedst om aftenen, så jeg er typisk i kirken klokken otte og øver mig til klokken et eller to om natten. Og når jeg øver mig, føles det næsten ikke som et arbejde, men noget, jeg gør for min egen skyld,” slutter han. ■

*Orglet får både
det første og
det sidste ord i
en gudstjeneste
og sætter der-
med stemnin-
gen i kirken.*

HVAD HJÆLPER FORKYNDELSEN PÅ VEJ – UD OVER ORD?

”

Salmemelodierne dagligt fra kirkens klokkespil er med til at understrege kirkens tilstedeværelse i bybilledet.”

OLE HYLDEGAARD HANSEN, ASSENS PROVSTI

Klokkeringning er både en kalden og et bud om, at ”Guds hus er her, for han bor, hvor vi bor.”

INGE DALSGAARD JENSEN, MIDTFYN PROVSTI

Klokkerne, der med deres klang bryder ind i vores dag – og minder os om, at det er tid til bøn og eftertanke.”

BENTE HOLDGAARD, SVENDBORG PROVSTI

KLOKKESPIL MED KENDTE SALMER

Klokkespillet i Odense Domkirke kan høres over hele midtbyen, og det stiller krav til klokkenist og musikvalg

AF **ANDERS GRANKVIST SCHOU**,
ORGANIST OG KLOKKENIST VED ODENSE DOMKIRKE

Seks gange om dagen lyder klokkespillet fra Odense Domkirkes tårn ud over midtbyen i Odense. I september spiller klokkerne for eksempel ”Gud ske tak og lov” om morgenen, og ”Den lille Ole med paraplyen” om aftenen. Det er enkle melodier, som folk kender, og det er der to grunde til.

For det første har klokker en indbygget falsk klang, og derfor synes mange, at de lyder underligt eller måske endda grimt. Klokkerne lyder mere som en lydeffekt end som musik. Derfor er det særligt vigtigt at spille musik, som er let forståelig og enkel.

For det andet skal jeg i musikvalget tage hensyn til klokkespillets placering. Klokkespillet er kirkens instrument, men det spiller uden for kirken. Man vælger ikke selv, at man vil høre de salmer og sange, der spilles, når man færdes i bymidten, og derfor må jeg nødvendigvis spille musik, der både tilgodeser kirken og det øvrige samfund.

SPILLER MED KNYTTEDE HÅNDER

Odense Domkirkes klokkespil består af 48 klokker, og det regnes efter europæiske standard for et fuld udbygget koncertklokkespil. De seks daglige melodier fra klokkespillet er kodet ind på en computer og spilles automatisk, men nogle gange om året spiller jeg også koncerter fra klokkespillet. Det sker for eksempel i forbindelse med Odense Blomsterfestival.

I Danmark har vi 106 klokkespil, heraf 31 koncertklokkespil. I Fyens Stift er der koncertklokkespil i Odense Domkirke, Vor Frue Kirke i Svendborg, Faaborg Klokketårn og Marstal Kirke. Automatiske klokkespil findes i Nyborg, Assens, Rudkøbing og Fredens (Svendborg) kirker samt på Ringe Rådhus og Bogense Rådhus.

Ved et klokkespil benytter man et såkaldt stokklaviatur. Det minder om klaviaturet på et klaver, men det er meget større, og i stedet for at spille med fingrene spiller man med sine knyttede hænder og fødderne. Jeg har både et klaviatur, som er forbundet til klokkerne i Domkirkens tårn, og et øve-klaviatur, så jeg kan øve mig uden at involvere hele midtbyen.

KUN FIRE KLOKKENISTSKOLER I VERDEN

I Danmark kan man lære at spille på kirkeklokker på Den Skandinaviske Klokkenistskole, som er en del af Løgumkloster Kirkemusikskole i Sønderjylland. Skolen er en ud af kun fire skoler i verden, hvor man kan tage en uddannelse som klokkenist. Vi er privilegerede i Danmark at have sådan en skole, og på verdensplan ligger Danmark da også som nummer tre målt på flest klokkespil i forhold til indbyggere. Nederlandene og Belgien ligger som nummer et og to.

I min stilling som organist ved Odense Domkirke udgør klokkenistarbejdet kun en lille del arbejdet. Klokkenistarbejdet består i at kode de daglige melodier, tilse klokkespillet, lave fremvisninger, arrangere koncerter og selv spille koncerter.

KLOKKESPILLENE HISTORIE

Klokkespillet er et instrument, som er meget tæt knyttet til uret. Traditionelt spiller klokkespillene rundt om i verden i forbindelse med timeslag. Nogle steder er det hver time og andre steder kun et par gange om dagen.

Oprindeligt var klokkespillet kun et automatisk spil, der fungerede som en stor

spilledåse. Således fungerer de fleste klokkespil stadig, omend de ikke længere er mekanisk men elektronisk styrede. Men nogle steder har man nu bygget spilleborde på klokkespillene, så de kan spilles manuelt.

Både orglet og klokkespillet er instrumenter, der har eksisteret siden 1400-tallet, men hvor orglet hurtigt blev forbedret og dermed allerede for 300 år siden var perfektioneret til nutidig standard, så var man meget længe om at gøre det samme med klokker og klokkespil.

Odense Domkirkes klokkespil er fra 1988, og det blev skænket til domkirken af bl.a. A. P. Møllers Fond i anledning af Odense Bys 1000-års jubilæum. Klokkespillet er dermed kun 35 år gammelt, men der er sket rigtig meget med klokkespillene siden dengang.

Domkirkens nuværende klokkespil erstattede i øvrigt et mindre klokkespil på 12 klokker, som blev støbt til kirken i 1935. Dette klokkespil kan i dag ses, høres og betjenes på Dansk Klokkemuseum i Sønderjylland, hvor det fungerer som museets hovedattraktion. ■

»Domkirkens klokkespil kan køres over hele Odense midtby seks gange om dagen.

»Man spiller med knyttede hænder på klokkespillets klaviatur.

»Organist og klokkenist Anders Grankvist Schou spiller flere gange om året koncerter fra klokkespillet i Odense Domkirkens tårn.

GUDSTJENESTE MIDT I SKABERVÆRKET

Bag præstegården i Fjellerup ligger ”Lysningen”
– en udendørs gudstjenesteplads

AF MICHAEL JUUL,
SOGNEPRÆST I FJELSTED-HARNDRUP

Da jeg kom til Fjelsted-Harndrup pastorat for syv år siden, var der en del diskussion om vielser udenfor kirkens rum. Det satte tanker i gang hos mig, for jeg kunne godt tænke mig at skabe et udendørs rum til vielser, som var mere ”professionelt” end et campingbord i baghaven.

Bag præstegården i Fjellerup ligger der en lille skov, som hører med til præstegården. Da jeg rykkede ind i præstegården, sammen med min mand, mindede skoven om et pulterkammer. Man kunne ane, hvor de gamle stier havde gået, men væltede træer og frodigt voksende kristtjørn havde gjort stierne svært farbare. Men der var en åben plads, som ligefrem råbte på at blive udnyttet. Her kunne der etableres en gudstjenesteplads. Menighedsrådet fandt ideen god, og med stor hjælp fra kirkeværge Else Jen-

sen og min ægtemand Mogens Schou Christiansen gik arbejdet i gang, og pladsen blev ryddet.

Kirkeinventar til gudstjenestepladsen skulle der også til, og her trådte FDFs lokale afdeling til med stor arbejdsindsats og kreativitet. Alle var enige om, at inventaret primært skulle bestå af naturmaterialer, og inden længe var der rejst kors, alter, alterskranke og prædikestol. En lokal kunstner, Anker Pedersen, leder af Fjelsted-Harndrup skoles SFO, skabte to smukke lystager til brug på alteret.

LYSNINGEN FIK SIT NAVN

Næste opgave var at finde ud af, hvad vi skulle kalde pladsen. ”Gudstjenestepladsen” lød ikke godt. Vi syntes, at det mindede for meget om losseplads. ”Skovkirken” var misvisende, for der var jo ikke tale om en kirkebygning beliggende i en skov. Men så fik daværende menigheds-

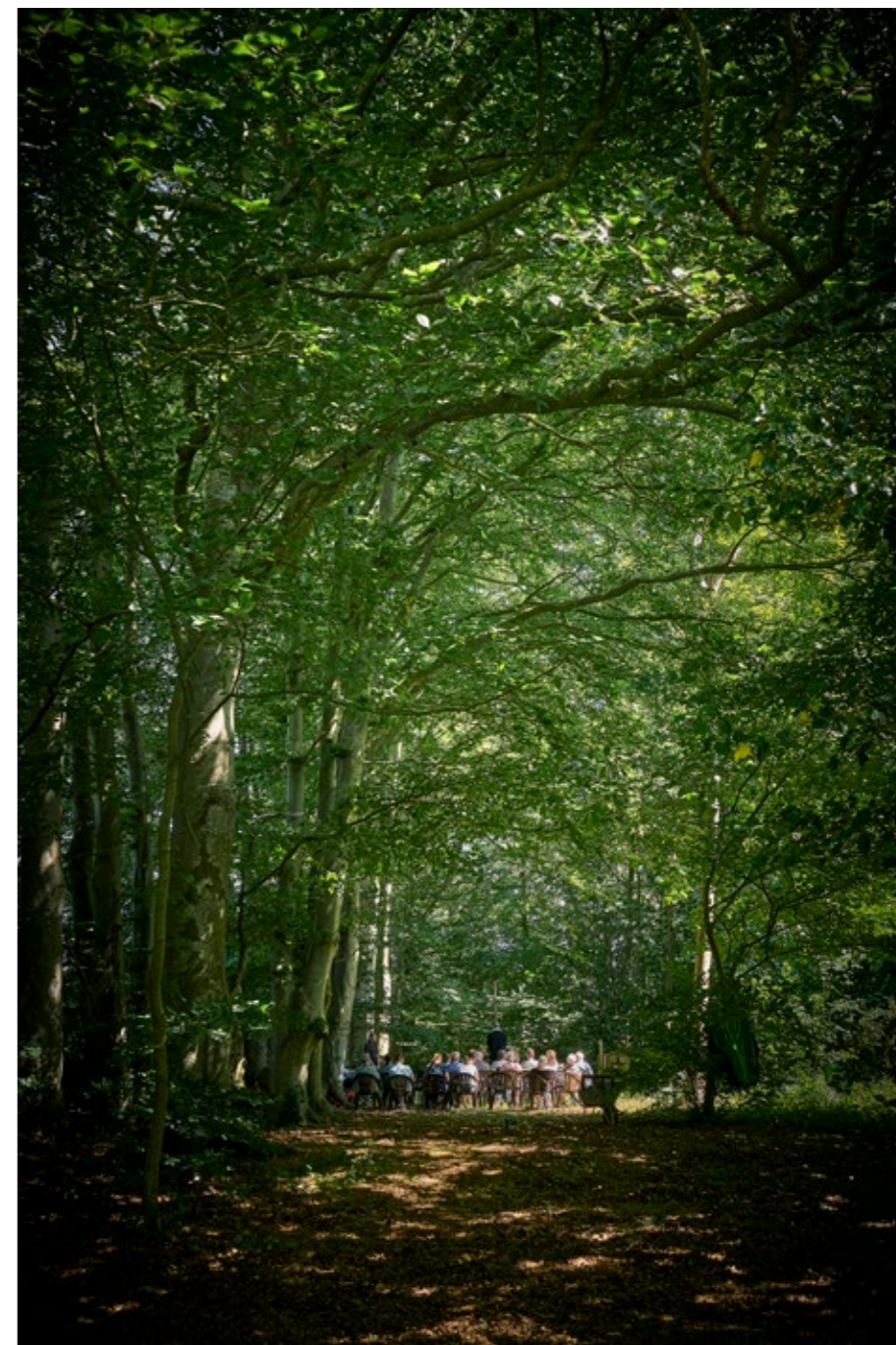

Som præst i Fjelsted-Harndrup pastorat har man et formelt samarbejde med tre andre præster i lokalområdet – det såkaldte ”Gammel Ejby-samarbejde.” Det har medført, at Lysningen også er blevet anvendt til fælles gudstjenester, og på den måde har Lysningen også fået betydning uden for pastoratets grænser.

Lysningen ligger i en lille skov bag præstegården i Fjellerup og bruges fire-fem gange om året, primært til gudstjenester og vielser i sommer-sæsonen.

En tilbagevendende begivenhed er "Kagens dag," hvor menigheden først holder gudstjeneste i Lysningen, og derefter drikker kaffe og spiser kager sammen i skoven.

rådsmedlem Lene Fagerlund Rasmussen en ide. Hun foreslog at kalde stedet for Lysningen. For der er både tale om en helt konkret lysning i skoven, og det er også stedet, hvor Guds ord lyser, og hvor Helligånden bringer lyset ind i vores hjerter.

HVER TING TIL SIN TID

Allerede fra begyndelsen tog menigheden godt imod Lysningen, hvor man i bogstavelig forstand sidder lige midt i skaberværket. Naturen kan noget, som et kirkerum bygget af sten ikke kan.

Når vi holder gudstjeneste i Lysningen får det naturligvis indflydelse på valget af salmer og også på det sprog, jeg bruger i prædikenen. Jeg citerer for eksempel ikke den lidt svært tilgængelige teolog Dietrich Bonhoeffer under bøgenes kroner. Her giver kirkerummet meget mere plads og ro til fordybelse på den intertekstuelle måde. Kirkerummet kan et. Naturen noget andet. Man spiller jo heller ikke Strindberg i Cirkusrevyen, eller tager til stranden i kjole og hvidt, medmindre man altså skal giftes der. Hver ting til sin tid, som de gamle sagde.

Men at sproget, der anvendes i Lysningen, er let og enkelt, betyder ikke, at gudstjenesten bliver letbetet. Den religiøse op-højethed er stadig til stede, blot i en anden forklædning. En sommerrevy kan jo også bearbejde dybt seriøse emner, selvom sproget er let. I revyen, hvor Liva Weel sang: "Man binder os på mund og hånd," er teksten sprogligt set let forståelig, men det er nok de færreste, der af den grund vil påstå, at indholdet er letbetet, snarere tværtimod.

FORTIDEN ER MED

Vi bruger altersølvet fra Fjelsted Kirke, når der holdes gudstjeneste med altergang, ligesom messehaglerne, med den rette liturgiske farve, også bliver benyttet.

Og ligesom fortiden i de fleste gamle kirker er repræsenteret med mindst én begravelse i selve kirken, ligger som en art "sidekapel" til Lysningen en kæmpehøj, som Kong Frederik den 7. besøgte tilbage i 1852. Således er historien også italesat i Lysningen. ■

Bag alteret står et kors, der sammen med den bagvedliggende skov danner altertavlen.

HVAD HJÆLPER FORKYNDELSEN PÅ VEJ – UD OVER ORD?

”

Kirkernes tætte beliggenhed ud over landskabet vidner om vigtigheden for tidligere generationer med et fælles samlingssted til andagt.”

OLE HYLDEGAARD HANSEN, ASSENS PROVSTI

Når jeg kommer på kirkegårde, tænker jeg på, at de er èt stort kys til de døde.”

LONE WELLNER JENSEN, KERTEMINDE-NYBORG PROVSTI

Kirkens tykke mure peger på trygheden hos Gud. Vi er beskyttet som et barn i sin mors mave.”

HANS HENRIK MERRILD, LANGELAND-ÆRØ PROVSTI

FLAGET FORTÆLLER OM HÅB

Et frivilligt flaglaug sørger for, at flaget vajer fra kirkerne i Vester Aaby og Aastrup – også efter at kirkepersonalet er gået hjem

AF **TORKIL JENSEN**,
SOGNEPRÆST I VESTER AABY OG AASTRUP

Så snart man kommer ind i Vester Aaby, ser man kirken, der ligger højt på en bakke midt i byen. Ved siden af kirken – lige ud til Svendborgvej – står flagstangen.

Det forpligter at have en flagstang. Det ved enhver, der selv ejer sådan en. Der er regler for, hvilket tidspunkt flaget må hejses på, og der er regler for, hvornår det skal være taget ned. Inden solnedgang, ellers flager man for fanden. Det ville jo ikke være så godt for en kirke.

Men faktisk var udfordringen for Vester Aaby kirke og nabokirken i Aastrup ikke, at flaget hang for længe, men at flaget blev taget for hurtigt ned for eksempel efter begravelser. Det blev med jævne mellemrum påtalt, at når familien kom tilbage efter begravelseskaffen for at se blomsterne på gravstedet, så var flaget allerede taget ned. Det havde kirketjeneren gjort, før hans eller hendes arbejdsdag sluttede.

Løsningen blev at oprette et frivilligt flaglaug, der sørger for at tage flaget ned.

FLAGLAUG OG KISTEBÆRERLAUG

Laugsvæsenet har vi stolte traditioner for, og vi mener selv, vi skrev historie, eller i hvert fald tog vi en gammel historie op igen, da Vester Aaby og Aastrup Kirker for mere end 10 år siden oprettede et kistebærerlaug. Også her var det en

Kirken i Vester Aaby ligger højt på en bakke midt i byen, og flaget kan ses langt væk.

Der er fire medlemmer af flaglaugene ved hver kirke i Vester Aaby og Aastrup. De aftaler selv, hvem der står for tur til at tage flaget ned ud fra listen over fastlagte flagdage. Eneste aflønning er en omgang mad i løbet af året og en personaleudflugt til et hemmeligt sted en gang i forsommeren.

---

praktisk udfordring, der blev anledningen. Der kom nye regler for kistehåndtering, som blandt andet satte et loft over, hvor meget kirkepersonalet må løfte. Vester Aaby Kirke ligger som nævnt højt og med en stor trappe foran. Det virkede og virker stadig uoverskueligt at anlægge en rampe op til kirkedøren, så den daværende menighedsrådsformand fik ideen til at opfordre frivillige til at hjælpe til, når kisten ved en begravelse skulle bæres ind i kirken. Opfordringen bar hurtigt frugt, og der blev oprettet tre hold, der skiftes til at stå til rådighed. Også ved Aastrup Kirke blev der oprettet kistebærerlaug.

Herfra var skridtet ikke så langt til at bruge samme metode i forbindelse med nedtagning af flaget. Det kræver jo mildt sagt knapt så mange kræfter, men alligevel er det godt at være flere om det, så man ikke bliver så bundet af det. Mange af laugenes medlemmer er pensionister, og sådan nogen har travlt. Men mange vil gerne bidrage til byens fællesskab og finder her en mulighed.

FLAGET SYMBOLISERER DET LEVENDE HÅB

Da jeg skulle skrive denne artikel, gik jeg ind i konfirmandstuen, hvor den lokale strikkeklub holder til om tirsdagen. Jeg spurgte, hvad de tænker om forholdet mellem kirke og flag.

Birgit Lund, som er med i både flaglauget og strikkeklubben, var enig med de andre kvinder om, at en flagstang placeret ved kirken bliver et bindeled mellem det menneskelige og det kristelige, når en personlig anledning i kirken – glædelig eller sørgelig – mødes med kirkens korssymbol i form af flaget. Det levende håb symboliseres helt konkret, når flaget hejses fra halv til hel stang efter jordpåkastelsen ved begravelser.

Også ved konfirmationer er det en glæde at se flagalleen gennem Vester Aaby og kirkens flag højt oven over vaje lige til aften som en hilsen til de unge mennesker og som et symbol på, at det levende håb fra dåben er blevet bekræftet. ■

*Lars Tornbjerg og
Birgit Lund er nogle
af de frivillige, som
sørger for at flaget
stadig vajer fra
kirkens flagstang, når
de pårørende kommer
for at se blomsterne
på gravstedet efter
begravelseskaffen.*

KUNST DER FORKYNDER

I Stoense Kirke på Langeland er der sat 13 små kroge ind i væggene. Krogene bruges til kirkekunst, for i kirken skal der forkyndes både med ord og med billeder

AF MARIANNE HYRLOV,
FYENS STIFT

Selvom man er et lille sogn med under 200 indbyggere, kan man godt få store ideer. Det gjorde man i Stoense med udstillingskonceptet "De 13 kroge".

For fem år siden fik Nationalmuseets eksperter en særlig opgave på Nordlangeland. I Stoense Kirke havde menighedsrådet udpeget 14 steder, hvor man gerne ville sætte kroge ind i væggene, og nu var det op til Nationalmuseet at vende tommelfingeren op eller ned. En gammel middelalderkirke kan nemlig rumme værdifulde kalkmalerier, så menighedsrådet kan ikke selv beslutte, hvor der må bores huller i væggene. De 13 steder var der ingen problemer, men det blev et nej til den 14. krog, fordi der inde bag kalklagene var spor af farve.

Kort tid efter var udstillingskonceptet "De 13 kroge" født.

IKKE BARE KUNST, MEN KIRKEKUNST
Menighedsrådet arrangerer kunstudstillinger på de 13 kroge et par gange om året. Men det er ikke nok, at der hænger kunst på krogene.

"Det skal være kirkekunst," siger menighedsrådsformand Michael Thierry.

Derfor har der hen over årene hængt mange slags kunst med kristne motiver på de 13 kroge. Den allerførste udstilling var med ikoner, en anden udstilling havde malerier med bibelcitater, og i påsken 2023 kunne man se tekstilkunst med de 13 deltagere i den sidste nadver.

"I den protestantiske kirke er vi meget talende, men her vil vi også gerne vise billeder. Billeder er jo på en eller anden måde følelser, og vi vil gerne have, at man kommer til at føle noget i forbindelse med kirkerummet," siger menighedsrådsformanden, som selv er kunstner og også har udstillet i kirken.

GDUSTJENESTE OG CHAMPAGNE

Når en ny udstilling er hængt op på krogene, bliver der holdt en gudstjeneste med efterfølgende fernisering. Både langelændere og turister bakker op om såvel gudstjenester som udstillinger, og de møder ifølge sognepræst Peter Møberg talstærkt op.

"I år havde vi en udstilling i påskeferien, hvor der er mange turister på øen, og det

Sognepræst Peter Møberg og menighedsrådsformand Michael Thierry betragter et vævet kunstværk af Jette Nevers, som udstillede i 2021.

gav 250 besøgende i kirken ud over dem, som deltog i gudstjenesten,” fortæller han.

I udstillingsperioderne skal der være vagter til stede i kirken i dagtimerne, så der passes godt på kunstværkerne, og det job klarer frivillige på skift.

”Når man så også selv bager kranssekagerne til receptionen og køber champagnen på tilbud, så behøver det ikke at være dyrt at lave en kunstudstilling,” siger menighedsrådsformand Michael Thierry.

KROGENE FYLDES OP

Kunstnerne bliver ikke betalt for at udstille i Stoense Kirke, men når en udstilling tages ned, er det blevet en tradition, at menighedsrådet køber et af de udstillede kunstværker. På den måde har kirken blandt andet erhvervet værker af to anerkendte lokale kunstnere, nemlig væveren Jette Nevers og papirklipperen Sonia Brandes. De indkøbte kunstværker hænger permanent i kirken, og de er således med til langsomt at fylde 13 kroge op. To gange om året må værkerne dog vige pladsen for de skiftende kunststillinger under fællesbetegnelsen ”De 13 kroge.” ■

Menighedsrådsformand Michael Thierry med papirklippet ”Flugten til Egypten” af Sonia Brandes, som var en del af påskeudstillingen i 2019.

KALKMALERIERNES BUDSKABER

Kirkekunsten har været med til at forkynde i kirkerne i mere end 1000 år

AF **KLAUS STØTTRUP JENSEN**,
KIRKEVÆRGE I SØNDER NÆRÅ KIRKE

Omkring en tredjedel af landets 2.600 kirker er prydet med kalkmalerier, hvoraf de ældste er malet i slutningen af 1000-tallet, og de yngste er skabt helt op i vor egen tid.

Men hvorfor har man gennem tiderne prydet kirkerummene med kalkmalerier? Har malerne, og dem, der bestilte malerarbejderne, foruden et ønske om at udsmykke kirkens vægge og hvælv, også haft til hensigt at bringe forskellige budskaber til os kirkegængere? Svaret er selvsagt ja.

Kalkmaleriernes budskaber er naturligvis forskellige, men der er nogle generelle tidstypiske træk i valgene af motiver og derved også i de budskaber, man har ønsket at viderebringe.

I perioden fra slutningen af 1000-tallet til sidste halvdel af 1200-tallet dominerer afbildninger af fortællinger fra Det Gamle Testamente, scener fra Jesu barndomshistorie samt ikke mindst Dommedag. Der er uforholdsmæssigt mange afbildninger af Kain og Abel i den periode. På Fyn kan en afbildning af Kain og Abel ses i Sønder Nærå Kirke i et

blændet vindue på skibets nordvæg. I et af vinduets smige ses Kain, der ofrer et neg, og i den anden smig Abel, der ofrer et lam til Gud, afbildet i vinduets top. Maleriet har flere budskaber, men ét centralt budskab er misundelse, og hvad denne følelse kan føre med sig.

RÆVEN OG STORKEN

Over halvdelen af de kalkmalerier, der i dag kan ses i de danske kirker, stammer fra perioden fra 1200-tallets begyndelse til årtierne efter reformationen i 1536. Motiverne fra denne periode er fortrinsvis taget fra Det Nye Testamente, men også afbildninger fra Skabelsen og Syndefaldet er rigt repræsenteret, såvel som helgenlegender samt såkaldte allegoriske scener, altså scener med en anden betydning end det de konkret viser. De allegoriske malerier fra perioden er oftest meget simple og en kende naive i deres udtryk. Et af de fynske eksempler på allegoriske kalkmalerier findes i Ørbæk Kirke, hvor der i én af skibets kapper mod vest findes en afbildning af en stork og en ræv. Afbildningen er sandsynligvis hentet fra Æsops fabler, og fortæller om ræven, der inviterer storken på besøg for

Klaus Støttrup Jensen er menighedsrådsmedlem og kirkeværgе i Sønder Nærå på Midtfn. Desuden var han projektleder på Nationalmuseets registrering og klassificering af samtlige kalkmalerier i Danske Kirker samt opbygningen af den tilhørende hjemmeside "Kalkmalerier i danske kirker" fra 2006 til 2021.

Klaus Støttrup Jensen er kirkeværgе i Sønder Nærå Kirke, hvor gamle kalkmalerier pryder væggene.

at spise suppe. Ræven serverer suppen i en flad tallerken, hvilket gør måltidet svært for storken at indtage. Nogle dage senere gengælder storken invitationen. Storken serverer måltidet i en krukke med lang tynd hals, hvilken ræven ikke kan spise fra. Moralen på historien er, at man skal forvente at blive behandlet af andre, som man behandler dem.

Det er en skrøne, at præsternes prædikener før reformationen udelukkende foregik på latin, og at malerierne derfor var kirkegængernes indgang til den bibelske tekst. Det er dog nærliggende at tro, at de flotte og leven-

de billeder har hjulpet med til forkyndelsen af det kristne budskab. Et af de fornemste fynske eksempler på afbildninger af de bibelske skrifter fra perioden er hvælmalerierne i kapellet i Sønderø Kirke med scener fra Jesu Barndomshistorie, blandt andet Bebudelsen, Jesu fødsel og Kongernes tilbedelse.

300 ÅRS PAUSE

Fra 1600-tallets begyndelse og helt op til slutningen af 1800-tallet udsmykkes kirkerne stort set ikke længere med billedbårne kalkmalerier. Kirkegængerne skal nu koncentrere sig om præstens forkyndelse af evangeliet. Kirkernes vægge og hvælv prydes fortsat, men nu stort set udelukkende med ornamentik.

De billedbårne malerier vender tilbage til de danske kirker i begyndelsen af 1900-tallet. Et prægtigt eksempel herpå er Niels Kristian Skovgaards og Hjalte Skovgaards fresko af den velsignende Kristus med de syv lystager, flankeret af engle, i koret i Ansgars Kirke i Odense.

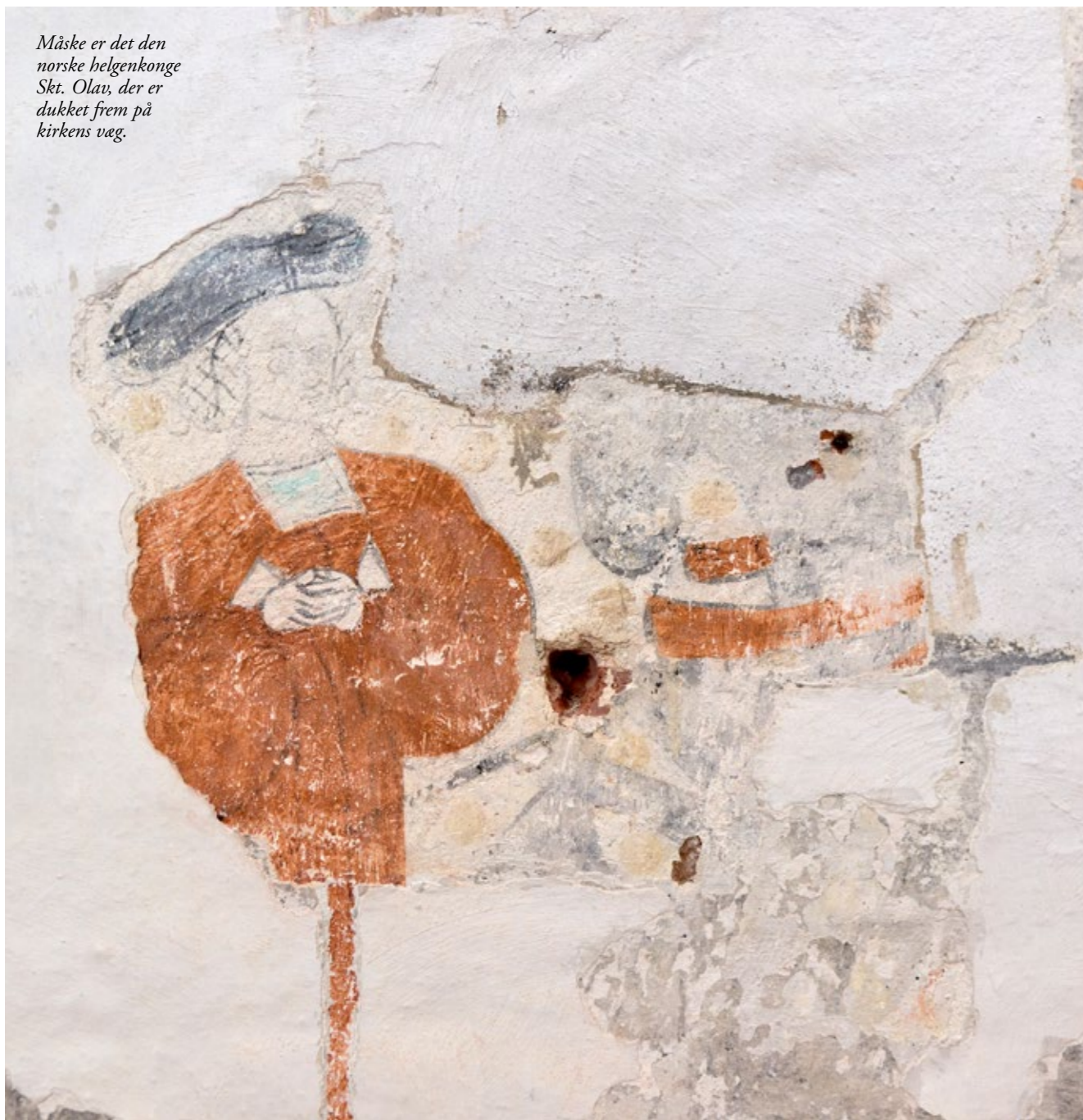
Men ét er, hvilke budskaber, der var tiltænkt kirkegængerne, da malerierne blev skabt, noget andet er om malerierne siger os det samme i dag. Mange vil givetvis udelukkende betragte malerierne som kunstværker og et blik ind i det religiøse liv i vores fortid. Andre vil måske tillægge dem stor betydning i forkyndelsen af de kristne værdier og budskaber. Det må være op til de øjne, der ser. ■

Et eksempel på nyere kalkmalerier er Niels Kristian Skovgaards og Hjalte Skovgaards fresko af den velsignende Kristus med de syv lystager, flankeret af engle, i koret i Ansgars Kirke i Odense.

Måske er det den norske helgenkonge Skt. Olav, der er dukket frem på kirkens væg.

GAMLE KALKMALERIER FØRER TIL NY TRADITION

I Klinte Kirke har afdækning af kalkmalerier fået betydning for kirkelivet i dag

AF **MARIANNE HYRLOV**,
FYENS STIFT

Sognepræst
Inger Solveig Nissen

I sommeren 2023 søsatte sognepræst Inger Solveig Nissen en ny tradition, nemlig en pilgrimsvandring mellem kirkerne i Bogense, Nr. Sandager, Grindløse og Klinte. Undervejs på vandringen blev der sunget salmer, og præsten stod for en række andagter og refleksioner. Forkyndelsen har med andre ord fundet nye veje i det nordfynske, og det sker på grund af afdækningen af nogle gamle kalkmalerier i Klinte Kirke.

EN HELGEN PÅ VÆGGEN

Det hele begyndte i 2004, da man i forbindelse med en restaurering af Klinte Kirke fandt kalkmalerier, som af Nationalmuseet blev vurderet til at være særdeles bevaringsværdige. I 2022 nåede man endelig frem til at iværksætte en forundersøgelse af malerierne, og her viste det sig, at de ældste kalkmalerier stammer fra ca. 1530. Ifølge Nationalmuseets eksperter er det sandsynligt, at malerierne viser scener, der kan knyttes til den norske helgenkonge Skt. Olav (på dansk Oluf). Måske forestiller et

af malerierne ligefrem kongen, som har fået æren for at kristne Norge, og som blev helgenkåret i 1031. Det gav præst og menighedsråd lyst til at dykke længere ned i kirkens og egnens historie.

Sognepræst Inger Solveig Nissen peger på, at der blandt andet er vikingeskibe malet på væggen, og det leder tanken hen på, at Klinte Kirke engang – før man inddæmmede landet mellem Klinte og Nørre Nærá – har været en valfartskirke, som man kunne sejle til.

”Vi har fået en fantastisk historie forærende. Kirken var formentlig indviet til Den Hellige Olav, og man har engang valfartet til kirken og til helligkilden Skt. Olufs Kilde, som stadig findes,” fortæller hun.

PILGRIMSVANDRING – LIDT MERE END EN VANDRETUR

Inger Solveig Nissen allierede sig med foreningen Fynsk Pilgrimsvandring, og sammen planlagde de en pilgrimsvandring på

Skt. Olavs dag den 29. juli. I de små andagter undervejs på vandringen blev der taget udgangspunkt i nogle pilgrimsord, som kaldes "Olavs-nøglerne," nemlig kraftfuldhed, beslutsomhed, livsmod, tjeneste, lydhørhed, forsoning og herliggørelse.

"Når vi går pilgrimsvandring, gør vi det samme, som mennesker gjorde for 1000 år siden. Vi gør det på et andet teologisk grundlag, men jeg tror, at det er det samme, der sker med os som mennesker, når vi går på en vej og ikke skal gøre andet end at bevæge benene fremad. Ens vanlige liv kommer i baggrunden, og der bliver plads til at tænke på de vigtige ting," fortæller sognepræst Inger Solveig Nissen.

BINDER PASTORATET SAMMEN

Hans Erik Hansen, som er formand for

menighedsrådet i Grindløse-Klinte Sogn, deltog også i pilgrimsvandringen. Han er ligesom sognepræsten og mange andre folk på egnen optaget af historien bag kalkmalerierne i Klinte Kirke. Menighedsrådsformanden fortæller, at kirken var fuld, da rådet havde arrangeret foredrag om Skt. Olav.

Pilgrimsvandringen gik mellem pastoratets fire kirker og sluttede ved helligkilden Skt. Olufs Kilde, hvor deltagerne som afslutning smagte kirkesangerens hjemmebryggede mjød.

"Den dag fik vi de fire kirker i pastoratet bundet sammen, og vi fik set det dejlige sted, hvor vi bor. Det betyder noget for fællesskabet" siger sognepræst Inger Solveig Nissen, som håber at gøre vandringen til en årligt tilbagevendende begivenhed. ■

Med kalkmalerierne fra 1500-tallet har Klinte Kirke fået en fantastisk historie forærende.

"Når man vandrer kommer ens vanlige liv i baggrunden, og der bliver plads til at tænke på de vigtige ting," siger sognepræst Inger Solveig Nissen.

HVAD HJÆLPER FORKYNDELSEN PÅ VEJ – UD OVER ORD?

”

Jeg syntes, at det var noget værre pjat, da lysgloberne begyndte at dukke op i de danske kirker for 30 år siden, men jeg må indrømme, at de kan altså noget særligt; der er en fin forkyndelse i at tænde sådan et lille lys i en kirke.”

PETER LIND, MIDDELFART PROVSTI

Forbløffende mange fortæller, at de sætter pris på stilheden i kirkerummet. De oplever, at de i kirkerummet får ladet batterierne op.”

KELD BALMER HANSEN, BOGENSE PROVSTI

Når man træder ind i en kirke – stor eller lille – taler rummet til os om en virkelighed, der er anderledes og større og mere end, hvad vi med vores intellekt helt kan forstå og begribe og gøre rede for.”

LARS OLE JONSSSEN, FAABORG PROVSTI

STILHED ER OGSÅ ET SPROG

I Vor Frue Kirke i Svendborg er der kristen meditation hver onsdag

AF **LENE BØNNELYKKE**,
KONTAKTPERSON FOR DEN KRISTNE MEDITATION
I VOR FRUE KIRKE I SVENDBORG

Lene Bønnelykke

Meditation og stillegudstjeneste har været en del af Vor Frue Kirke i Svendborg i snart 15 år. At meditere i en kirke skaber ro til fordybelse i det kristne fællesskab. For mig personligt giver det en indre ro og nærvær i min hverdag.

Der opstår en ro i kirkerummet under meditationen, hvor vi mærker et åndeligt og spirituelt nærvær af Gud. At meditere i folkekirkerne i Danmark er kun i sin spæde start, og det er for mig vigtigt at åbne for det stille og indre sprog. Det er noget særligt, at vi bruger vores kirkerum til meditation og åndelig fordybelse.

ALLE ER VELKOMNE

Vi mødes hver onsdag kl. 17 til meditation i kirken. Alle er velkomne, og der er ingen tilmelding. Når der kommer nye deltagere til, fortæller vi altid, hvad der skal ske, så den enkelte føler sig velkommen. Vi fortæller, at der ikke er nogen rigtig måde at meditere på. Vi fortæller også, at vi har valgt at bruge ord, som er valgt af Verdensfællesskabet for Kristen Meditation, nem-

lig ”Maranatha,” som er aramæisk og betyder ”Herren kommer; Herren er nær.” De fire stavelser ma-ra-na-tha gentages under hele meditationen, og ma-ra-na-tha er med til at skabe en rytme, der åbner for meditationen. Men den enkelte meditationsdeltager kan frit vælge sit eget ord. Vi ønsker, at man kan være med i fællesskabet på sine egne betingelser.

Meditationen begynder med indgangsbøn og meditativ musik, som afsluttes med tre klokkeslag. Derefter har vi 20 minutters stilhed, tre klokkeslag, meditativ musik og en udgangsbøn.

Når vi mediterer, sidder vi oprejst på stolen med let lukkede øjne og med begge ben på gulvet, så vejrtrækningen bliver afslappet. Hvis man oplever, at der mangler fokus under meditationen, kan man vende tilbage til sin vejrtrækning.

INDRE RO

Fælles meditation i et helligt rum er i sig selv stort. Det giver den ro, vi søger i vores urolige verden og i en travl tid. Deltagerne

Den, der står for meditationen, tænder lys og sætter stolene i en halvcirkel omkring døbefonten.

giver udtryk for, at der er et behov for at søge et fællesskab. Vi åbner dørene til kirken, hvor der er tid til refleksion og bøn i et stille, kendt rum med mulighed for at være sammen med andre.

Igennem årene har mange givet udtryk for, at det er meget vigtigt for dem, at det er kristen meditation. At meditationen foregår i en kirke, samler ens tanker og har stor følelsesmæssig og åndelig betydning for den enkelte. Én deltager har sagt: "At vide jeg kan gå uformelt ind i vores smukke kirke og deltage i meditation, det giver mig en personlig glæde." Og en anden har sagt: "Min kirke er altid åben, men at meditere i et fællesskab skaber en forbundethed."

STILLEGUDSTJENESTER

Ud over meditation har vi også stille gudstjenester i Vor Frue Kirke. De tilrettelægges i samarbejde med vores præster. Vi vælger

et tema, der f.eks. handler om en aktuel situation i hverdagen. Ved en stille gudstjeneste valgte vi temaet omsorg, hvor teksterne og salmerne belyste omsorg ud fra billedet "hænder". Der står i en salme "Livets Gud har ingen hænder, derfor er det dig, han sender." Det er med hænderne, vi rækker hinanden trøst og nærvær, skaber tryghed og viser kærlighed.

Gudstjenesten veksler mellem oplæsning af præsten alene og sammen med menigheden, og der veksles mellem oplæsning, musik og salmer. Der er stille meditatív musik før og efter de 10 minutters stilhed. Her bruger vi vores klangskål, tre slag før start og tre slag efter. Efter stille gudstjenesten er der mulighed for at tale sammen om gudstjenestens tema over en kop kaffe.

Jeg vil anbefale andre sogne at bruge deres kirker til stilhed og fordybelse. ■

Lene Bønnelykke er kontaktperson for den kristne meditation i Vor Frue Kirke i Svendborg, hvor hun var aktiv i menighedsrådet fra 2008 til 2020. Hun er uddannet pædagog og har rejst vidt omkring som frivillig og som ansat i en bistandsorganisation. Efter et par år bosat i østen vendte hun hjem og tog initiativ til kristen meditation i kirken.

"Der opstår en ro i kirkerummet under meditationen, hvor vi mærker et åndeligt og spirituelt nærvær af Gud," skriver Lene Bønnelykke.

FAKTA OM FYENS STIFT

FYENS STIFT ITAL

Fyens Stift består geografisk af Fyn med omliggende øer.

I stiftet er der pr. 1. januar 2023 505.026 indbyggere fordelt på 234 sogne og 7 valgmenigheder. Der er 390.171 folkekirkemedlemmer i Fyens stift.

Fyens Stift omfatter 10 provstier, 251 kirker, 234 sogne, 163 menighedsråd.

Fyens stift råder over 183,9 præstestillinger, som er betalt af fællesfonden. 10 af disse stillinger er provstestillinger. Derudover er i alt 8,45 præsteårsværk lokalfinansieret af konkrete menighedsråd i stiftet.

BISPEEMBEDET

Biskop Mads Davidsen er stiftets øverste myndighed i gejstlige anliggender.

Biskoppen har tilsyn både med præster og menigheder i stiftet og har således ansvar for at sikre, at samtlige områder i stiftet får den nødvendige kirkelige betjening. Konkret betyder det, at biskoppen har ansvaret for at fordele præstestillingerne i stiftet. Biskoppen har desuden et ansvar for at løfte større kirkelige opgaver i stiftet og herunder en væsentlig formidlingsopgave i stiftet og mellem folkekirken og det øvrige samfund. Det kan bl.a. omfatte afholdelse af stiftsdage, udgivelse af stiftsbog og udvikling af f.eks. skole-kirkesamarbejde og andet religionspædagogisk arbejde. Dette sker i samarbejde med Stiftsrådet.

Biskoppen fungerer også som klageinstans ved uenighed om forretningsgangen i menighedsråd og provstiuvalg samt ved klager over menighedsråd og præster.

STIFTSØVRIGHEDEN

Stiftsøvrigheden, som består af biskoppen og stiftamtmanden, har følgende opgaver:

- Juridisk tilsyn med menighedsråd og provstiuvalg
- Tilsyn med menighedsrådenes forvaltning af kirker og kirkegårde.
- Godkendelse af ændringer i kirkebygninger, som er mere end 100 år, samt udvidelser og anlæggelse af kirkegårde.

STIFTSADMINISTRATIONEN

Biskop og stiftsøvrighed bistår i forhold til den konkrete opgaveløsning af stiftsadministrationen, som består af et bispesekretariat, et myndigheds- og rådgivningsteam og et løncenter (FLC), der løser lønopgaver for fællesfondsinstitutioner i hele landet.

STIFTSRÅDET

Stiftsrådet for Fyens Stift består af 16 medlemmer. Biskoppen og domprovsten er fødte medlemmer af stiftsrådet. Fra hvert provsti vælges én menighedsrepræsentant til rådet. Derudover vælges en provst og tre sognepræster blandt stiftets provster og præster.

Stiftsrådet har blandt andet til opgave at bestyre stiftsmidlerne. Stiftsmidlerne bruges bl.a. som udlånskapital, når menighedsrådene i stiftet har store vedligeholdelsesopgaver på kirken eller andre bygninger. Stiftsmidlerne udgør i Fyens Stift 344 mio. kr. (ultimo 2022).

Stiftsrådet kan udskrive et bindende stiftsbidrag fra kirkekasserne til aktiviteter på tværs af stiftet. Det bidrag, som udskrives, kan ikke overstige 1 procent af den lokale ligning i de enkelte ligningsområder i stiftet. Bidraget udgør i Fyens Stift i 2023 0,38 procent svarende til 1,87 mio. kr.

AF- OG TILGANG AF PRÆSTER OKTOBER 2022 - OKTOBER 2023

NORDLANGELAND Sognepræst
Hans Henrik Merrild fratræder sin stilling som sognepræst d. 31/8 2022

**LANGELAND-ÆRØ PROVSTI
OG RUDKØBING-SIMMERBØLLE**
Sognepræst **Hans Henrik Merrild** tiltræder sin stilling som provst og sognepræst d. 1/9 2022

FLØDSTRUP-ULLERSLEV Sognepræst
Mette Christina Juul tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/12 2022

BOLBRO OG HANS TAUSENS
Sognepræst **Nicolai Røge** tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/12 2022

RØNNINGE Sognepræst **Signe Riis
Paludan** tiltræder sin stilling som sognepræst d. 15/12 2022

SANKT KNUDS Sognepræst **Peder
Arvid Pontoppidan Thyssen** fratræder sin stilling som sognepræst d. 31/12 2022

VOR FRUE, SVENDBORG
Sognepræst **Karin Larsen** fratræder sin stilling som sognepræst d. 31/12 2022

KVÆRNDROP Sognepræst **Kristian
Ditlev Jensen** tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/1 2023

TOMMERUP-BROHOLM
Sognepræst **Charlotte Karlsen Juul
Thomsen** tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/1 2023

NØRRE SØBY-HEDEN Sognepræst
Nanne Mølhav tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/2 2023

DALBY-STUBBERUP Sognepræst
Mads Eg Nissen tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/2 2023

SØNDER BROBY-ALLESTED-VEJLE
Sognepræst **Lars Mikael Døring** tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/4 2023

VISSENBJERG Sognepræst **Maria
Desirée Sass-Nielsen** tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/4 2023

OUH Sognepræst **Solveig Refsgaard**
fratræder sin stilling som sygehuspræst d. 30/4 2023

AGEDRUP Sognepræst **Ina Balle
Aagaard** fratræder sin stilling som sognepræst d. 31/5 2023

OUH Sognepræst **Ina Balle Aagaard**
tiltræder sin stilling som sygehuspræst d. 1/6 2023

OURE-VEJSTRUP-LUNDEBORG
Sognepræst **Karen Felter Vaucanson**
fratræder sin stilling som sognepræst d. 30/6 2023

TOMMERUP-BROHOLM Sognepræst
Karen Frendø Ebbesen fratræder sin stilling som sognepræst d. 30/6 2023

NORDLANGELAND Sognepræst
Christine Barholt tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/7 2023

**KAUSLUNDE-GAMBORG OG
FOLKEKIRKENS SKOLETJENESTE**
(projektstilling) Sognepræst **Tine
Højlund Lorenzen** tiltræder sin stilling som sognepræst d. 1/8 2023

GUDBJERG-GUDME-BRUDAGER
Sognepræst **Morten Sørensen** fratræder sin stilling som sognepræst d. 31/8 2023

ROLFSTED-SØLLINGE-HELLERUP
Sognepræst **Birte Jacobsen** fratræder sin stilling som sognepræst d. 31/8 2023

HJALLESE PROVSTI OG PAARUP
Provst og sognepræst **Paw Kingo
Andersen** fratræder sin stilling som provst og sognepræst d. 31/8 2023

HJALLESE PROVSTI OG PAARUP
Provst og sognepræst **Finn Johannes
Lyngholm Rønnow** tiltræder sin stilling som provst og sognepræst d. 1/9 2023

NÆSBY Sognepræst **Dennis Jessen
Jørgensen** fratræder sin stilling som sognepræst d. 30/9 2023

HANS TAUSENS Sognepræst **Laila
Mary Groes** fratræder sin stilling som sognepræst d. 30/9 2023

BJERREBY-LANDET Sognepræst
Johanne Elisabeth Fauerskov Sloth
fratræder sin stilling som sognepræst d. 30/9 2023

OTTERUP-LUNDE-HJADSTRUP
Sognepræst **Louise Kiær** fratræder sin stilling som sognepræst d. 31/10 2023

KIRKENS MANGE SPROG
FOLKEKIRKEN PÅ FYN 2023

er udgivet af Fyens Stift
September 2023

FYENS STIFT
Klingenberg 2, 5000 Odense C
Tlf. 66 12 30 24
Mail: kmfyn@km.dk

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:
Mads Davidsen

REDAKTØR:
Marianne Holst Hyrlov

REDAKTION:
Fyens Stiftsråds kommunikationsudvalg

KORREKTUR:
Mikael Krarup

FOTO:
Ard Jongmsma
Lasse Skov, side 45, 46 og 47
Line Molin, side 43

GRAFISK DESIGN:
Lisbeth Fink

TRYK:
Step

ISBN: 978-87-90345-27-3

De mennesker, der citeres, fortælles om og vises billeder af i Stiftsbogen, har givet deres samtykke til at medvirke.

KIRKENS MANGE SPROG

Ordet har en central plads i kirke og gudstjeneste, men ordet er ikke alene om at forkynde. Kirken har mange sprog.

Stiftsbogen 2023 sætter fokus på alt det, der hjælper forkyndelsen på vej. Musikken, kirkerummet, kunsten, stilheden osv.

Mød en organist, der forkynder gennem musikken, en klokkenist, der bringer forkyndelsen ud på byens gader og en præst, der har indrettet en gudstjenesteplads i sin baghave til både vielser og søndagsgudstjenester.

Læs også om musikterapeuten, der arbejder med sanselige gudstjenester for børn og demensramte, og en konservator, der arbejder med farvesætning.

Stiftsbogen kan forhåbentlig være med til at inspirere præster, menighedsråd og ansatte, som gerne vil arbejde mere bevidst med kirkens æstetik og udtryk.

